

Ozrite se na ta rodoljubni mali čakavski rodiček, in pomnite si možato besedo 84letnega neukega pa rodoljubnega starčka: „ošče ostaneju za tisoč let Hrvati.“

Prislovice in reki iz Istre.

Nabral Jakob Volčič.

Bolje je va svojoj gromačč (zid brez melte), nego va tujoj polačč.

Vsako prase rije mrkvu zase (sebičnost).

Neka vsaki svoju misal melje (zase skrbi).

Nima koliko bi mrav nosil (nič nima).

Aj more! (srečno) tko more (ki je srečan), ni junaka, koga nepremore.

Ki kanta (poje), kvasti, ali zla, nemisli.

Jedna put (cesta) kupuje, druga prodava.

Sneg božičnjak je železnjak (leno kopni).

Vsaki dobar nepoznan (omnis bonus, donec probetur malus).

Ako su ti naša vrata železna, nisu tla steklena. (Ako ti je težko do nas priti, čemo te toliko bolje sprejeti).

Svoja doma, svoja volja; tuja doma, tuja volja.

Žena kući tri kute drži, a četvrtoga mužu pripomore.

Veli danki mali ulamki (o kresi rado kruha primanjkuje).

U Sobotu radi sirot sunce sveti (da si za nedeljo robico operejo).

Ki mrvice pobira (hrani), od glada ne umira.

Otroku se z malom stvarom ugodí, a još z manjom prevredi.

Strah v malem meste stoji (lahko pride).

Bog dava, ma ne hita.

Dobra pogača dobrega gosta doma čeka. (Dobrim divojkam se ni treba v zakon ponujati).

Teplo ti iz ust, a mrzlo ti va nedra pada. (Kar govoriš, ti na vest pada).

Kavran kavranu oči ne vykluje (vy = iz), aš (zač, ač), oba na mrhu pridu.

Neće mi pest va uho, (tega nečem razumeti).

Kruh izlivit (izdolbsti), koru pustit (to bolje si izbrati).

Od njega ni kvrka ¹⁾ ni mrka ²⁾ (nič ni slišati).

Kripko, nožica, ni vince vodica.

Za njega govoriš, za se opravljáš (govoriš, da ti bode po njem korist).

Ljudí od ljudi, ljudi k ljudem (dobri z dobrimi).

Vrag od vraga, vrag k vragu (zli so zlimi).

Oči na mlade ljudi padaju.

Zaradi mužkega klobuka će najprvo smutnja poteći.

On bi se narugal tici letećoj (jako narugljiv je).

I pas lajanjem zasluži svoj lokež (kar poloče) (vsakemu delo njegovo plačilo).

Pokajališče pride, povratilišče ne (srečna priložnost se ne povračeva).

¹⁾ Od kvrčati = malo plakati (od deteta) još manje: knješčati; jako: vriščati.

²⁾ Od s-mrčati (schmarchen).

Slovstvene stvari.

Jugoslavenstvo slovstvo.

* *Sidro. Glasilo trgovine, obrtnosti i narodnega gospodarstva.*

Tako se glasi nov časnik, ki je v Zagrebu začel izhajati maja meseca enkrat v tednu in za celo leto po pošti veljá 4 gold., za pol leta 2 gold. Prinašal bode

o omenjenih predmetih po domače (popularno) pisane članke. Vlastnik in vrednik mu je gosp. A. Jakić.

* *Venčič domoljubnih pjesama* od J. Sundečiča. U Zagrebu.

Pesmi Sundečičeve so take mile in preproste, da so vredne, da jih pozna tudi vsak izobražen Slovenec. Kako lahko razumljiv nam je jezik njegov, naj rodoljubom našim kaže ena pesmica.

Tri zrna.

Domorodna ljubav,
Sloga domorodna,
Domorodna žrtva:
Tri su zrna plodna,

Iz kojijeh klije
Domovini sreća,
Prava, postojana,
Čvrsta i najveća.

* *Die slovenische Literatur. Eine historische Skizze* von Prof. Dr. Klun. Wien 1864.

Od teh črtic je prvi del natisnjen v 3. letošnjem zvezku dunajskega časnika „Oesterr. Revue“, dva druga dela prideta kmali na svetlo. Dobro je, da pridejo mične te črtice tudi v samostojni knjižici na dan. Naslov njen že kaže, da visokospoštovani naš rojak, ki tudi med Nemci ni pozabil matere svoje, se ni podal na polje obširnega popisa slovenskega slovstva, ampak da je namen njegov le, nemškemu bravcem v kratkih pa jedernatih črticah podati delavnost Slovencev od nekdaj do danes. In to je tako dobro zadel, da mu moramo biti hvaležni, da nemškemu svetu kaže zgodovino slovstva našega. Prvi zvezek, ki je dozdej na svetlo prišel, sega na 24 stranéh do časa P. Marka Pohlina. Zanimiva bo cela knjižica.

Slovenske pesmi.

Slovenske pesme. Složila in posvetila častitljivemu gospodu Dav. Terstenjaku brata doktorja Benjamin in Gustav Ipavca. V Celji založil J. Tarman, knjigotržec. II. zvezek. Cena 80 kr.

Ta, drugi zvezek ima 8 pesem, izmed kterih so 4 („Pobratimija“, „Slovenka“, „Sirota“, „Napitnice“ za samospeve, 4 pa („Molitev“, „Obljuba“, „Na ples“, „Zagorska“) za čveterospeve zložene. Ime gospodov Ipavcev je v muzikalnem našem svetu na tako dobrem glasu, da vsaka pesem nam je že sama po sebi priča lepega dela. Kar pesmam naših Ipavcev še posebno ceno daje, je to, da so „naše gore listi“, to je, da so v narodnem duhu zložene in izvirne, ne pa posnete ali strojene po drugih tujih melodijah. Ta hvala gré tudi pesmam tega, družega, zvezka: povsod nahajaš izvirne ideje slovanskega značaja; še prav posebno so pa nam všeč: „Sirota“, „Zagorska“, „Napitnica“ na besede Prešernove „Odrodile so trte“ itd. Vse so izdelane glasu pevčevemu lepo primerne; stavki čvetorospevov pa še posebno kažejo umetno roko, ki je v pravilne sekirice zložila melodije. In tako želimo hvalevrednemu novemu snopiču, da potuje križem po svetu slovenskem in da se nahaja povsod, kjer „grlica v domačem logu“ poje!

Deželni zbori.

Deželni zbor štajarski.

(Po hitropisnem zapisniku.)

Gospod Herman (optujski poslanec svoj nasvet, naj bi se namreč na Štajarskem za slovenski jezik skrbelo po učilnicah in pisalnicah, podpira) tako: O tej stvari sem uže v lanskem zboru imel dolg govor, in ker nisem

bil poslušan, torej se morem zopet oglasiti. (Klici: na glas! na glas!) Da sem pa govoril čisto resnico in ljudstvu po volji: to pričajo zahvalnice, ktere so mi hodile od vsega naroda; to priča vse slovansko časnikarstvo, ki je s hvalo potrdilo moje besede. Moja gospôda! menim, da to je dejanje, ki dokazuje, to je volja narodova. Zatorej lahko tem mirneje zagovarjam to reč; zagovarjam, kar mi je dolžnost po oblasti, ktero so mi dali moji volilci, dolžnost po mojej srčnej prepričanosti in po splošnih človeških pravicah, na ktere sem se ustopil. Gospod poročevalec deželnega odbora je v mojem lanskem govoru sicer našel, da sem zagovarjal to reč le samo, kakor jo more zagovarjati Nemec; temu se moram naravnost ustaviti. Moja gospôda! jaz te reči nisem presojal, kakor bi jo presodil Nemec, pa tudi ne, kakor bi jo utegnil Slovenec; ampak le, kakor jo pretehtuje pravica, in smilil bi se sam sebi, ko bi se bil ustopil med stranko, ktera hoče samo eno reč, pa nič družega, ali v sredo narodne nečimrnosti, ter spuščal se v nevarnost, kakor se je spustilo mnogo družih, da bi ne zadel niti resnice niti pravice. Čista človeška pravica je bila mesto, na katerem sem stal. Na škodo je Nemcu in Slovanu, da Nemci ne vedó, kako se godí Slovanom, in da tudi težko zvedó. To je zato, ker se mi Nemci učimo toliko raznih tujih jezikov, samo jezika naših najbližnjih sosedov in državljanov ne. (Klici: oho!) Torej ne beremo slovanskih časnikov, in nemški časopisi, kteri govoré za slovanske koristi, nam niso mar; nemški sredinski (centralistični) listi pa delajo, kar koli morejo, da bi le javno misel zmotili. Zatega del je med mojimi rojaki prava sodba o slovanskih rečeh redka, in to je na škodo, moja gospôda! Zato, ker človek je samo tedaj lahko pravičen, kadar vé, kako in kaj. (Klici: na glas!)

Deželni poglavar: Prosil bodem gosp. poslanca Hermana, da stopi na govornico. Gospôda vas ne uméje.

Poslanec Herman (z govornice): Moja gospôda! mnogo raznih narodov je; vsak ima svoj jezik, svoje lastne sposobnosti, svojo posebno čud (naturo). Vse le-té pa so hoteli — tako je bilo osnovano — tlačiti v en kalup (model); vse so hoteli enako obleči. Tega se pa narodi branijo po pravici, in hoté ostati tako, kakor jih je Bog ustvaril. Posebno Slovencem je od nekdanj pretíla nevarnost iz tega prizadevanja, ki hoče narediti, da bi vsi narodi bili enaki; učilnica in pisalnica je bila za to reč odmenjena. Drugod se po vsem svetu samo nekteri posamezni ljudje tujih jezikov učé, ako jim veléva njihov poklic ali posebno veselje; tukaj se pa mora s tujim jezikoznanstvom pečati vés narod, tudi kmet, górník in vés ženski spol; drugod se po vsem svetu ljudje tujih jezikov začénjajo učiti še le tedaj, ko uže materno besedo do dobrega znajo; pri nas mora pa uže abecedni učenec začeti s tujim jezikom, in ker se ljudje po vsej deželi med seboj leto za letom samo po slovenski pogovarjajo, zatorej se otrok tujega jezika zunaj šole ne more vaditi: lahko je tedaj razumeti, koliko ima od tega koristi. Moja gospôda! koristi ima prav toliko, da se dobro ne izuči niti nemškega, niti slovenskega jezika, niti nič družega, da je toraj poduk čisto zastoj. To imenujem, grdo delati z ljudstvom (misshandlung); to se pravi množico v narodu odvracati od omike. Ali to pa čisto nič ne briga nekterih ljudi, ki so brez npravnosti (moral) in brez višega presojevanja. Vedni odgovor je: „nemška omika“ in pa: „z nemškim jezikom se pride po vsem svetu, in vendar je dobro, da narod zná več jezikov.“ Dobro, moja gospôda! Ali jaz nisem še pri nobenem slovenskem kmetu videl Götheja, Schillerja, naših nemških modrijanov ali jezikoslovcev. (Nemir.) Zakladi nemškega slovstva so Slovencem neznani in ostanejo

neznani, če se še tako nemči. Kdor hodi po svetu, moja gospôda! ta naj se naučí jezika, ktereга potrebuje; ali vés narod ne hodi po svetu; zato vprašam: zakaj se mora tujega jezika učiti vés narod, ki je vendar le zmirom domá? In če je celemu narodu tako lahko in tako koristno, učiti se tujih jezikov, potem je pravično in pošteno, da ne bi samo Slovan užival te koristi — naj se tudi nemškemu kmetu dá še kak drug omikan jezik, da se ga naučí. Moja gospôda! takim ljudém, ki se tako hoté poganjati za naše koristi, za nemške koristi, ne smemo biti hvaležni, ker oni so tisti, kteri nemško ime stikajo z zatiranjem, in delajo, da se mu narod posmehuje, nemško omiko pa sovraži. Tako se godí po ljudskih učilnicah. V mestne glavne učilnice in v srednje učilnice slovenski jezik ni mogel priti, ker je bil „kmečki“ jezik, in še zdaj se mu pravi „kmečki“ jezik, kajti govori ga skoro samo kmet. Po pisalnicah je vse nemško; vse zasobne (privatne) pisma se delajo samo po nemški; slovensko pripovedovane reči se po nemški zapisujejo. Duhovnim je bilo prepovedano, slovenske imena pisati po slovenskem pravopisu. Moja gospôda! vidite, da nemčenje, če prav si je skoro 100 let prizadevalo, premoglo je do zdaj še le samo nekoliko ovir; vsa druga dežela, vés drugi narod je do malega ostal trdo slovensk. Zdaj pa pogledite, moja gospôda! vse je nemško po učilnicah in pisalnicah, narod je pa vendar le trdo slovensk! To je nenaravno, vprék je naravi, torej pristujéno (unerträglich) in pogubljivo. Narod more le po svojem in s svojim jezikom napredovati; nobeden tujih jezikov mu ne more te službe nadomestiti. Slovani čutijo to trpenje; tožili in tožili so; a ko so tožili, smeh je bil njim in njihovemu zahtevanju. Oglašali so se po časopisih, prošnjah, deželnih zborih in v državnem zboru; bila je gluhôta njihovim prošnjam in besedam; a če se jim je kaj polajšalo, pa so uže drugi vedili ustaviti, da se ta reč ni vpeljala, vedili so kakošno vrzel najti. Ali, moja gospôda! čim večja je bila in je trdosrčnost, tem bolj so se vnemali Slovani, a njihova navdušenost in ljubezen do jezika in naroda se množi dan na dan, in ta navdušenost se prijemlje starcev in mladenčev, nizkih in visocih ljudi, ter, moja gospôda! — to jaz vem, ker sem vidil na svoje oči — narastla je uže do reke, ktera pód-se pokoplje vsako napotje. Poslušajte le, kaj Slovenci pravijo, kaj bi oni radi. Pravijo:

1) Nemčenje ni koristilo narodu; priča tega je to, ker je narod zaostal, kar se drugače ne dá razumeti. Ko bi za-nje (Slovence) bili toliko storili, kolikor so proti njim; ko bi jih bili vsaj pustili samim sebi: zdaj bi drugačni hodili po svetu. Svojega stanja niso sami zakrivili, in trdoba je, ako bode to stanje tudi vzrok prihodnjemu zatiranju. Pravijo:

2) Nemčenje narodu ne pristuje; narod nima samo telesnega življenja, ampak ima tudi čestno življenje, in čast je narodu in posameznemu človeku tako potrebna, kakor vsakdanji kruh. Sramotno pa je duhovitemu narodu, da mora v tujem, nerazumljivem jeziku prejemati sodbe od pravice. Pravijo:

3) Nemčenja ni porodila ljubezen do bližnjega, ampak porodila ga je samopridnost in politični preudarki. Nemčenje le pomaga, da imajo uradovi legotnejše delo. Pravijo, da bi nikoli ne bili hrepeneli, druge narode zatirati, in da tukaj more sama blagosrčnost pomagati; da brez blagosrčnosti, brez pravice ni miru, in da s topovi zasmehovanja, trdosrčnosti in osumljevanja se ne osvoji enotna, močna Avstrija, in da jih izrivajo.

Moja gospôda! Slovenci zahtevajo, da se jim dá, kar je njih 20.000 prosilo. Ta prošnja je:

1) da se ljudske učilnice osnujé na národnej podlogi;

2) da bode po srednjih učilnicah slovenskemu jeziku taka pravica, kakoršno ima nemščina;

3) da bi c. kr. uradovi odpisavali v tistem jeziku, v katerem je človek ulogo po svojej volji naredil, pri izpraševanju in družih rečeh pak da bi jim rabil tisti jezik, ki ga govori človek, s katerim imajo opravke.

Moja gospôda! to zahtevanje gotovo ni preveliko, in res je žalostno, da narod kaj tacega mora prositi, in menim, moja gospôda! vzlasti moja gospôda rojaki! da boste pravični. Vam družega ni treba, nego da zveste, kako je ta stvar.

Dr. H. Mulley (celjski posl.) je opomnil, naj se premisli, da tega nasveta ni mogoče izročiti niti deželnemu odboru, ki ima še zdaj na presodbi uže lanski Hermanov nasvet o slovenskem jeziku, niti nobenemu posebnemu odboru, ker potem bi eno reč imela dva odbora.

Dr. vitez pl. Waser (optujski poslanec) reče, da predlog Hermanov se vendar mora kakor koli rešiti, zato priporoča, naj se ta nasvêt dá na presodbo in poročilo deželnemu odboru, ki uže ime na presojevanji lanski Hermanov nasvêt, kateri se z letošnjim popolnoma ujemlje, in pa tudi zato, ker bi kak poseben odbor te reči letos ne mogel dognati, kajti zbor kmalo mine. — K temu nasvetu je pristopil tudi sam g. Herman.

Dr. pl. Stremayr (graški poslanec) pravi, da je biten razloček med lanskim in letošnjim Hermanovim nasvetom, ker lani je bilo deželnemu odboru samo naročeno, naj bi ustregel tistim željam, ktere bi se mu utegnile oglasiti; letošnji nasvêt pa zahteva, naj se začne preiskovanje, kako so te reči. Izmed samega naroda, na ktereга želje se je oziral lanski sklep slayne zbornice, izmed samega slovenskega naroda se to leto deželnemu odboru ni oglasila prav nobena želja;*) toraj tudi ni vzroka, da bi se podajali slavnej zbornici nasvetje. Danes pa gré samo zato, da bi se take želje budile, da bi se skrbelo, naj se nekako naproti pride tem željam, če se tudi nihče izmed naroda ne oglasi.

Herman. Sam sem zvedel, da se izmed Slovencev nihče ni pritožil zato, ker se jim kvara dela na ravnopravnosti; ali menim, da nihče ne bode hotel tako deleč sezati, in to reč, sklep namreč, ki je bil narejen samo zato, da so se nas odkrižali, v misel jemati za dokaz, da ravnopravnost o jeziku narodu ni po volji. Menim, da bi taka sodba malo predaleč sezala. Sicer pa je lanska reč v kraji; moj denašnji nasvêt je čisto nov, in samo zato sem nasvetoval, naj bi se ta reč izročila deželnemu odboru, ker bi ga poseben odbor več ne mogel dodelati.

Dr. Rechbauer (graški posl.) podpira Hermanov nasvêt, in tudi to se mu zdi prav, da bi se izročil deželnemu odboru; ustavlja pa se temu, da bi se sklep lanske zbornice bil hotel samo Slovencev odkrižati, in pravi, da je zbornica v resnici mislila ustreči pravičnim željam.

Dr. pl. Kaisersfeld (posl. za Weiz): Menim, da so opombe gosp. Mulley-a popolnoma resnične, in da so prav dobro umérjene na to reč, ki jo imamo zdaj na vrsti. Če nasvêt g. Hermana izročimo deželnemu odboru, potem uže pripoznamo načelo, ki je v ta nasvêt položeno, deželnemu odboru pa naložimo, naj premisli, poroči in svetuje, kako bi se poleg vseh okolnosti štajerskim Slovencem dejanski vresničila ravnopravnost, in slovenščina vpeljala v pisalnice in učilnice. Ta nasvêt pravi, da zdaj ravnopravnosti v dejanji ni, da se tedaj mora še le vresničiti, in ako deželnemu odboru naročimo, naj prinese kako poročilo, oprto na to podstavo, potem zbornica uže danes pritrdi, da ravnopravnosti ni.

*) Ta opomba po takem ni bila dr. Mullejeva, kakor je bilo v poslednjih „Novicah“ na strani 137. rečeno. Vred.

Naposled se je glasovalo o dr. vitez pl. Waser-ja nasvetu, h kateremu je bil pristopil tudi gosp. Herman. Glasovanje nasveta ni potrdilo, in vsa reč je bila — odpravljena.

Dopisi.

Iz Temešvara 18. aprila. — Naj vam povem, pod kakošno grozno nadlogo zdihuje sicer tako blagoslovljeni Banat. Tukajšnja železnica ima od jeseni do danes ponoči in podnevi skor samo s prevaževanjem žita in semena opraviti iz Českega, Galicije in Poljskega dopeljujejo v eno mer moko, al včasih tudi tako slabo, da so že cele soseske zbolele in so zato bile sodniške preiskave; zatega voljo so občine (soseske) dobile ječmena, da si ga same meljejo. Strašna je revščina, posebno v vlaških občinah temešvarske okolice, ktere nimajo zemljišč! Ker ne po kmetih ne po mestih ljudje ne morejo davkov odrajtovati, ne dobivajo neki ne vradniki ne učitelji in ne duhovni svoje plače. Velika sreča za siromaški Banat je, da je v Erdelji bila dobra letina lani, od kodar se je veliko sočivja in posebno konopelj dopeljalo. Živine je Banat toliko izgubil, da se ta dežela v 10 letih bode komaj opomogla; kar je je ostalo, ni družega kot kost in koža; lepih kónj in posebno dobrorejenih žebcev je bilo tû nekđaj obilo, — na poslednji sejm o sv. Jožefu sta pa prišla le dva. Kupčije ni nič; vse je kakor mrtvo; taka slaba letina kakor lanska ni še nikdar zadela Banata! Bog daj, da bode letos bolje; al sušca meseca je skor celi čas deževalo; to je bilo sicer dobro; al prve dni tega mesca je po toplem vremenu zopet zmrzevalo (4 stopinje mraza smo imeli) in sadje nam pokončalo. Ako se nas Bog ne usmili, nam žuga 1816. leto.

Iz Zagreba 30. apr. — Kazališčno naše društvo je odišlo v Karlovec; v vsem je igralo v Zagrebu preteklo zimo 89krat. Zdaj se pripravljajo gospodje pravniki, da bodo igrali za stradajoče Primorce ju-naško srbsko igro v 5 djanjih „Nemanja“ od Subotića. V ravno ta namen bo priredilo društvo „Kolo“ v saboto večer koncert v streljani, in streljačko društvo loterijo. — Mesca maja pričneta v Zagrebu dva nova časopisa izhajati in sicer „Domobran“ pod vredništvom gosp. Gj. Deželića vsaki dan, potem pa „Sidro“ pod vredništvom gosp. Ant. Jakića vsako nedeljo. Mrzovičev „Pravac“ še ni dobil dovoljenja. — Zvezek 4. „Torbice“ se ravno dotiskuje; iz nje bodo zvedili predplatniki „Niz bisera“ kaj in kako.

Iz Maribora 1. maja. — s — Da je Hermanov predlog gledé ravnopravnosti slovenskega jezika v šoli in uredu propal v graškem deželnem zboru, temu se ni čuditi pri okoliščinah dandanašnjih, saj se je kaj tacega zgodilo tudi marsikje indi. Al čuditi se je, da nekteri gospodje, kakor na priliko gosp. Lichtenegger in drugi pri posvetovanji o tako važni zadevi slovenski niso povzdignili svojega tehtnega glasa — tehtnega glasa — pravimo — ker oni poznajo potrebe naše in so jih povdarjali pri volitvah svojih; čuditi se je, kako se med podpisi imenovanega predloga bere sicer ime knezoškofa grofa Atems-a, pa ne najdemo imena knezoškofa Stepišnika. Morda graški škof naše zadeve bolj poznajo? Čemur pa se največ čudimo, je to, da nekteri gospodje v Gradcu mislijo, da Slovenci že na Štajarskem vživamo popolno ravnopravnost, kajti v štenografičnih spisih je brati v govoru žl. Kaisersfeld-a: „Hermanov predlog odboru izročiti, bi bilo toliko kot priznati ono načelo, ki se v predlogu izreka.“ Predlog pa podstavlja misel, kot da bi ravnopravnosti dandanašnje ne bilo in bi se še morala vpeljati. — Sladke sanje, dobro spite, lahko noč! Poslanec Stremayr tirja,